

a) Friedrich Schlegel: 116. töredék (Athenaeum, 1798) (Fordította Rónay György)

A romantikus költészet az egyetemesség haladó költészete. Rendeltetése nemcsak az, hogy a költészet szétkülönült műfajait ismét egyesítse, és a költészetet összekapcsolja a fi lozófi ával és a retorikával. Szándéka és feladata költészetet és prózát, zsenialitást és kritikát, műköltészetet és természetes költészetet is hol keverni, hol vegyíteni, a költészetet élővé és társassá tenni, az élcet költőiesíteni, a művészet formáit mindenféle alkalmas műveltséganyaggal megtölteni és telíteni, s a humor lendületé- vel áttelekesíteni. Átfog mindent, ami csak költői, a művészet legnagyobb rendszereitől, melyek maguk is több rendszert foglalnak magukban, a sóhajig és csókiig, melyet a költő gyermek sóhaj el művészet nélkül való énekében.

b) Madame de Staël: Előszó Az irodalomról című művéhez (1800) (részlet) (Fordította Rónay György)

Ha még mindig az antik mitológiát akarnánk felhasználni, ez valóban egyet jelentene az agkori gyermekséggel; a költő megittasult szelleme teremthet, amit csak akar, de hinnünk kell élménye igazságában. Márpedig a modern ember a mitológiát se elképzelni, se átélni nem tudja. Neki emlékezetből kell előkeresgélne azt, ami az antikoknak megszokott benyomásuk volt. Ezek a pogányságból kölcsönzött költői formák számunkra pusztán csak utánzatok utánzatai; a természetet azokkal a hatásokkal festik, amelyeket másokra tett... A modern költészet képekből és érzésekből él. Képei révén természetutánzás; érzéseit tekintve a szenvedélyek ékesszólása.

c) Heinrich Heine: A romantikus iskola (1830) (részlet) (Fordította Rónay György)

Nem lehet eléggé dicsérni ezt a könyvet [Brentano és Arnim A fiú csodakürtje című népi dalgyűjteményét]: a német szellem leggyönyörűsebb virágai vannak benne, s aki nyájas oldaláról akarja megismerni a német népet, olvassa ezeket a népdalokat. Itt fekszik most is előttem a könyv, és mintha a német hársak illatát szívnám magamba. A hárs ugyanis nagyon fontos szerepet játszik ezekben a dalokban, árnyában enyelegnek esténként a szerelmesek, legkedvesebb fájuk a hárs, talán azért, mert levele emberi szívre hasonlít... Csodálatos varázsuk van ezeknek a népdaloknak. A műköltők olyasformán akarnak utánózni ezeket a természeti termékeket, ahogyan a mesterséges ásványvizet gyártják. De ha kémiai eljárásokkal alkatrészeit ki is derítik: elillan előlük az, ami a legfontosabb, a pótolhatatlan szimpatikus természeti erő. Ezekben a dalokban a német nép szívverését érezn. Megnyilatkozik bennük borús vidámsága, bolondos okossága. Bennük dobol a német harag, bennük sziszeg a német gúny, bennük leheli csókját a német szerelem. Bennük gyöngyözik az igazi német bor, és az igazi német könny. S az utóbbi olykor becsesebb az előbbinél: sok benne a vas és a só. Mennyi naívság a hűségben! S a hűtlenségben mennyi tisztesség!

d) Victor Hugo: Az Hernani előszava (1833) (részlet) (Fordította Rónay György)

Kitartás, ifjak! Bárhogy megkeserítsék is jelenünket: jövőnk szép lesz. A romantika, melyet annyiszor határoztak meg rosszul, voltaképpen, és ha ebből a harcos szempontból nézzük, igazi meghatározása szerint nem más, mint a liberalizmus az irodalomban. Ezt ma már többé-kevésbé minden jóra való szellem megérti, és jócskán vannak ilyenek; s mert a mű már meglehetősen előre haladt, az irodalmi liberalizmus rövidesen éppoly népszerű lesz, mint politikai. Szabadság a művészetben, szabadság a társadalomban: íme a kettős cél, amelyre minden következetes és logikus szellemnek egyaránt törekednie kell; íme a kettős lobogó, mely – néhány kivételtől eltekintve (de ezek is fölvilágosulnak előbb-utóbb) – maga alá tömöríti korunk oly erős és oly lankadatlan ifjúságát...

e) Wordsworth: Előszó a Lírai balladákhoz (1800–1802) (részlet) (Fordította Mohay Béla)

Mert minden jó költészet az erőteljes érzések spontán kiáradása; és noha ez igaz, olyan költeményeket, amelyek egyáltalán értékesnek mondhatók, csak az írhat, ha mégoly sokféle témára is, aki – a szokásosnál több benső érzékenységgel rendelkezve – előbb hosszan és mélyen gondolkodott. (...) A költő az emberi szenvedélyek szellemében gondolkodik és érez.

HÖLDERLIN

HÜPERIÓN SORSDALA

Fönt jártok ti a fény
puha földjén, boldog Géniuszok!
Sugárzó isteni szellők
éringetnek titeket: szent
húrokon így művésznő
ujja ha játszik.

Sorstalan, így, alvó csecsemőként
lélegeznek az égiek;
szüzi-szerényen,
bimbón őrzik:
múlhatatlan
virul ott a szellem,
boldog szemeikből
pillant csöndes,
tisztá öröklét.

Nénkünk más adatott. Ne lehessen
nyugvásunk helye.
Tűnnek, buknak
a szenvedők,
vakon, egy
óráról a másra, mint
a víz verődik
kőről kőre,
éveken át a bizonytalanba.

Tandori Dezső

MENON PANASZA DIOTIMÁÉRT

Úgy éltünk mi, akár a szerelmes hattyuk a fényben,
csöndesen úszkálnak, ringnak a fodrokon át,
s nézik a tó tükrén az ezüst felhők vonulását,
míg hűvös éteri kék fodroz a testük alatt,
így éltünk mi is itt. S ha felénk mordulva az észak
intett és panaszát zúgta, lehullt a levél,
lombját sírta az ág és szálltak a szélben az essők,
csak mosolyogtunk, mert tudtuk, egy isten is óv
és szavainkra figyel, meghitten zeng a szivünkben
egy dalt s csak mivelünk gyermeki s néha vidám.
Pusztá, kihalt ma a ház, elvették tőlem a fényt is,
téged vettek el és véled a két szememet.
Körbe bolyongó árny vagyok, élek ugyan, de nem értem,
mért kell élnem még, fénytelen, egyre tovább.

Radnóti Miklós

HÄLFTE DES LEBENS

Mit gelben Birnen hängen
Und voll mit wilden Rosen
Das Land in den See,
Ihr holden Schwäne,
Und trunken von Küssen
Tunkt ihr das Haupt
Ins heilignüchterne Wasser.

Weh mir, wo nehm' ich, wenn
Es Winter ist, die Blumen, und wo
Den Sonnenschein,
Und Schatten der Erde?
Die Mauern stehn
Sprachlos und kalt, im Winde
Klirren die Fahnen.

AZ ÉLET FELEÚTJÁN

Sárga körték és
csipkegolyók özönével
csüng a tóra a táj.
S hattyuk, ti megszelidültek,
csók-mámor után
fürdetitek fejetekeket áldott
hüvösség habjaiba.

Jaj, hol lelek én, tél
jöttén virágokat, napsugarat,
árnyék-játékot a földön?
Állnak hidegen, némán
a falak s csak a kémény
bádog zászlaja sír.

ILLYÉS GYULA

AZ ÉLET FELE ÚTJÁN

Sárga virággal és vad
rózsákkal rakva csüng le
a part a tóba,
ti nyájas hattyuk
és részegen csóktól
a józan és szent vízbe
mártjátok fejetekeket.

Jaj nekem, hol kapok én, ha
tél jön, virágokat és hol napsugarat
és árnyékot a földön?
Falak merednek
szóttan s hidegen a szélben
csörögnek a zászlók.

KOSZTOLÁNYI DEZSŐ

AZ ÉLET FELÉN

Sárga körtékkel és vad
rózsákkal omlik
a tóba a hegy;
óh drága hattyúk,
csókmámorosan
merül fejeteke
a szentjózan vízbe.

Jaj nekem, hol kapok, ha
tél lesz, virágokat és ragyogó napot
és földi árnyat?
Hidegen állnak
a néma falak, a szélben
zörög a szélkakas.

SZABÓ LŐRINC